

Белякова Я. В.,

викладач української мови та літератури,
ВСП «Рубіжанський фаховий коледж»
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ (УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ РОБОТИ)

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до освіти, однією із яких є підготовка особистостей, спроможних приймати критичні рішення, аналізувати, знаходити спосіб спілкування в новому оточенні, які достатньо ефективно встановлюють нові стосунки у швидко змінюваній реальності. Активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін – усі ці риси розвинутої особистості стають найважливішими на сучасному етапі історичного розвитку, а їх формування потребує реалізації нових підходів до процесу навчання.

Організація освітнього процесу з використанням інтерактивних технологій формує соціокультурну компетентність, навички спільної навчально-пізнавальної діяльності, критичного мислення, розширює пізнавальні можливості студентів у здобутті, аналізі й застосуванні інформації, а також є базою для професійного становлення, культурного й творчого потенціалу.

Проблемі інтерактивних методів навчання присвячені дослідження таких відомих педагогів, психологів та методистів, як О. І. Пометун, А. В. Пироженко, О. В. Єльнікова, В. Ф. Паламарчук, Т. І. Шамова, І. Н. Гейко, О. С. Падалка та інших. Психологи стверджують, що найбільший ефект у засвоєнні знань дає активне навчання. Викладач має організувати такий процес навчання, при якому студенти брали б жваву участь у проведенні занять. Саме тому у своїй практиці я використовую інтерактивні методи й прийоми для активізації пізнавальної діяльності студентів, формування мовленнєвих навичок та творчих здібностей на різних етапах уроку та в позаурочний час. Інтерактивні технології на заняттях української мови є важливим складником особистісно-орієнтованого, розвивального навчання. Найхарактернішою ознакою такого способу навчання (інтерактивних технологій) є те, що активним співтворцем освітнього процесу стають самі студенти. Вони є суб'єктом пізнання. Кожен долучається до групової діяльності. Студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами освітнього процесу. Вони спільно визначають мету діяльнос-

ті, об'єкт, суб'єкт, засоби діяльності, результати навчання. Під час такого спільного пошуку здійснюється обмін думками, знаннями, способами діяльності, внаслідок чого відбувається рефлексія, оцінювання здобутих результатів. Студенти усвідомлюють, чого вони досягли на певній сходинці пізнання, що вони знають, уміють, як виражають своє емоційне ставлення до об'єкта навчання, як володіють оцінними судженнями, як збагатився їхній особистий досвід творчої діяльності.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання. Досвід свідчить, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу і допомагають студентам оволодіти такими навичками:

- аналізувати навчальну інформацію;
- творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати;
- доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення у різні життєві ситуації і переживати їх;
- вчитися будувати конструктивні відносини у групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проєктної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих завдань.

Які ж сильні сторони інтерактивних технологій навчання? Особлива їх цінність в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в колективі. Цікавим є твердження В. М. Бехтерева та М. В. Ланге, що індивід, працюючи в групі, збагачується, набуває і запозичує в неї те, що він не зміг би набути поза групою. Важливим є висновок дослідників О. Пометун та Л. Пироженко про те, що інтерактивне навчання є сукупністю технологій. Автори розподіляють інтерактивні технології на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації освітньої діяльності:

- інтерактивні технології кооперативного навчання (організація навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою);
- інтерактивні технології колективно-групового навчання – технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу;
- технології ситуативного моделювання – побудова навчального процесу за допомогою залучення до гри, передусім, ігрове моделювання явищ, що вивчаються;

– технології опрацювання дискусійних питань – широке публічне обговорення якогось суперечливого питання.

Використання інтерактивного навчання дозволяє значно збільшити відсоток засвоєння інформації. У процесі навчання викладач виступає як рівноправний партнер студентів, виконує організаційні та консультативні функції. Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності практикую проведення таких нетрадиційних уроків:

– інтегровані (І. Франко. Лірична драма «Зів'яле листя» – шедевр інтимної лірики. Дослідження звертання простого ускладненого речення (на матеріалі поезії І. Франка);

– у формі змагання: вікторина, турнір, лінгвістичний конкурс, естафета, ділова або рольова гра (мовознавча вікторина «Словограй», конкурс презентацій у програмі Power Point за певною темою);

– заняття, що імітують культурні заходи: заочна екскурсія, урок-подорож (заочна-екскурсія «Стежками Кобзаря»);

– заняття, засновані на відомих у суспільній практиці жанрах, формах і методах роботи: лінгвістичне дослідження, аналіз філологічних матеріалів, історичний коментар, рецензія, репортаж, інтерв'ю, диспут (урок-диспут «У чому сенс людського життя? (за драмою-феєрією Лесі Українки «Лісова пісня»);

– урок-дослідження, урок формування практичних умінь і навичок (урок-пошук «Симфонія людської душі й природи за новелою М. Коцюбинського «Intermezzo»).

На уроках української мови та літератури використовую такі інтерактивні методи та прийоми:

«Stop fake» (або «Знайди помилку»). Свідомо допускається в прочитаному або написаному заздалегідь тексті чи реченні помилка, яку потрібно помітити та виправити.

«Правильно-неправильно». Кожній команді пропонується кілька карток з написаними словами. Завдання: першій команді з-поміж карток вибрати ті, на яких слова написані правильно, другій команді — ті, на яких слова написані неправильно.

«Загадкова торбинка». Гра сприяє активізації та розвитку розумових і мовленнєвих здібностей студентів, мислення, пам'яті, виробленню уваги, спостережливості. Учасники команд по черзі витягають з торбинки номерки запитань, на які мають дати відповідь. Якщо команда не знає відповіді, на допомогу приходять суперники і заробляють собі додатковий бал.

Дубль-диктант. Диктуються слова з орфограмами, а студенти повинні одразу ж записувати свої слова на те саме правило.

Кросвордний диктант. Диктується не саме слово, а його тлумачення, студенти записують відповідь.

Літературний диктант. Пропонуються 10-12 запитань з теми, студенти записують відповіді, а потім один одному перевіряють роботу і виставляють оцінки.

«Мікрофон». Ставляться запитання групі та пропонується певний предмет (ручка, олівець), що виконуватиме роль уявного мікрофона. Студенти передають його один одному, по черзі беручи слово.

«Мозковий штурм». Чітко формулюється проблемне питання. Пропонується всім висловити ідеї, коментарі, пов'язані з цією проблемою. Студенти записують усі пропозиції на аркуші паперу. Наприкінці обговорюються й оцінюються запропоновані ідеї.

Робота в малих групах. Студенти об'єднуються в групи. Кожній групі дається конкретне завдання. Викладач стежить за роботою в групах, надає необхідну допомогу. Групи представляють результати колективної діяльності.

«Займи позицію». На дошці плакати «за», «проти», «це складне питання». Студентам пропонується висловити власну позицію щодо матеріалу уроку або викладач обирає декількох учасників і просить їх обґрунтувати свою позицію.

«Незакінчене речення». Завдання може бути усним і письмовим. Наприклад: «Для мене сьогодні важливим було...», «Сьогодні я навчився...».

«Сенкан». Викладач дає завдання скласти сенкан до певного поняття. Потім студенти обмінюються творчими роботами в парах чи групах з подальшим аналізом та оцінюванням.

«Запитання в подарунок». Студенти мають сформулювати щонайбільшу кількість запитань за темою уроку, потім обмінюються запитаннями й готують на них відповіді.

«Буктрейлер». Створення групою студентів сучасної реклами на програмний твір.

«Постер». Художньо-наукове оформлення плаката з метою кращого засвоєння навчального матеріалу.

Уроки української літератури проводжу з використанням інтеграції знань студентів з історії, мистецтвознавства, народознавства тощо. Використовую музичне оформлення занять (прослуховування пісень на слова поезій або добір музичного супроводу до творів), ілюстрування прочитаного тексту, виконання пошукових робіт і проблемно-пошукових завдань, лінгвістичні дослідження, лінгвістичні спостереження, роботу з таблицями, огляди-конкурси, творчі диктанти, написання листів улюбленому ге-

рою чи автору. На заняттях до роботи залучаються (тією чи іншою мірою) усі учасники освітнього процесу. Усі ці технології навчання спрямовані на розвиток у студентів здатностей бачити проблеми, виявляти суперечності, висувати оригінальні ідеї. Стверджую, що на кожному уроці потрібно давати студентам час для роздуму, переживання, вибору позиції і обов'язково словесного озвучення.

Кожен урок – це творча співпраця викладача та студентів, яка пробуджує бажання мислити і творити, досліджувати й аналізувати, самовдосконалюватися і досягати успіху. Тільки поставивши особистість у центр усієї діяльності, зробивши її посередником у взаємодії суб'єктів навчання, ми можемо побачити очі, що горять жагою відкриття, і відчутти, що працювати потрібно тільки так.

Список використаних джерел

1. Гаркава Н. Інтерактивне навчання. Практичні поради. Відкритий урок. 2012. № 9. С. 25–26.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : «Основа», 2012. 176 с.
3. Пометун О. І., Коберник Г. І., Побірченко Н. С. та ін. Інтерактивні технології навчання. Сільська школа України. 2007. № 16-17 (88-89). 128 с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: навч.-метод. посіб. Київ : Видавництво А.С.К., 2010. 192 с.
5. Сільченко Л. М. Інтерактивні технології в дії. Педагогічна майстерня. 2013. № 11. С. 35–41.
6. Вознюк О., Дубасенюк О. Перспективні напрямки підготовки майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності. Нові технології навчання: зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. С. 50–57.